

Lingvist in poliglot, ki je tlakoval pot turizmu

Leta 2019 je po več kot 50-letni karieri v turizmu in pri svojih 76 letih kot najstarejši tečajnik opravil izpit za turističnega vodnika po Ljubljani. Lani januarja je še popeljal skupino tujih gostov po mestnih ulicah, z ženo Jano – oba sta še vedno aktivna kot vodnika – sta imela urnik zapolnjen vse do poletja, potem pa je prišel koronavirus. Ostal je doma, kjer se posveča svojim prvi ljubezni, lingvistiki, in se vneto uči portugalskega jezika, pripoveduje Ljubljančan, po spletu okoliščin sicer rojen v banatski Kikindi leta 1943.

BRANE MASELJ

Že leta 1966 je Delov novinar Bogo Sajovic o vas zapisal, da vam je znanje devetih jezikov premalo. Koliko jih znate zdaj? Zase pravim, da sem 24 ur na dan lingvist, pa tudi turistični delavec. Moj prvi tuji jezik je gotovo italijanščina, ki jo poznam skoraj tako kot materinščino, zelo podobno je s francoščino, tu je še vrsta jezikov naše nekdanje skupne države, ki pa jih nekako ne štejem posebej v svoj jezikovni fond. Potem pa nemščina, angleščina, ruščina, španščina ter mednarodni jezik esperanto, pa tudi češčina, v kateri sem vedno z veseljem prebiral *Dobrega vojaka Švejka*, znajdem se tudi v poljskem jeziku, zdaj pa se že peto leto učim portugalsko v okviru tretje univerze. Šestdeset let sem se pripravljaj, da bi se naučil madžarščine, a bo, kot kaže, ostala ta želja neizpolnjena, kot verjetno tudi turščina in nizozemščina ali švedščina.

Kdaj se je začela vaša ljubezen do jezikov?

Moj klasično izobraženi oče je menil, da bi bila klasična gimnazija primerna tudi zame. Tako sem se pri malo več kot desetih letih začel učiti latinsko, kar zadeva moderne jezike, pa tudi jezik takrat sovražnega naroda, nemščino. Pozneje sem hodil dve leti na tečaj esperanta, v četrtem razredu takratne nižje gimnazije pa sem imel še klasično grščino. Poleg nemščine sem se učil francoščine in takrat se je pri meni začelo kazati nagnjenje do tujih jezikov. Eno leto sem se fakultativno učil celo angleščine, zadnje

leta pa še ruščine. Med počitnicami pred zadnjim letnikom gimnazije sem v enem mesecu sam predelal Gradov učbenik italijanščine in v času olimpijskih iger v Rimu leta 1960 že kar dobro govoril italijansko.

Kako vam je bilo pri vaših letih in kilometrini v turizmu delati izpit za lokalnega vodnika po Ljubljani?

Sprva sem naivno mislil, da mi bodo glede na moje minulo delo izpit kar priznali in podelili licenco, a sem ga moral pošteno opraviti in seveda kot vsi drugi tudi plačati precejšnjo šolnino.

Že kot študenta vas je pot vodila v Francijo in tam ste se začeli ukvarjati tudi s turističnim vodenjem.

Julija 1963 sem se iz Benetk pripeljal z vlakom v Pariz in se najprej sprehodil do znamenite notredamske katedrale. To je bil čas uresničevanja dekreta generala de Gaulla, da se očistijo vsi nacionalni spomeniki in znamenitosti, in vse, kar je bilo

Ljubljana šele zdaj, z novimi hoteli, pridobiva dovolj zmogljivosti za kongresno dejavnost. Končno bo imela toliko prenočitvenih zmogljivosti, kot bi jih potrebovala pred 50 leti.

prej sivo in neugledno, je znova zasijalo v belini in lepoti. Dva meseca sem delal pri francoskih železnicah in pričakal tudi nekaj avtobusov s slovenskimi turisti, da sem videl, kako po Parizu vodijo starejši kolegi. Maja 1966, ko zaradi smrti v družini moja starejša kolegica ni mogla na pot, pa sem dobil priložnost. Tako sem bil dokončno zastrupljen, in namesto da bi delal univerzitetno kariero, kot si je zamišljal moj oče, sem se predal turizmu, ki je bil za Jugoslovane takrat v velikem vzponu.

V tistih letih se je začela odpirati navzven tudi Jugoslavija.

Boris Bajželj
Že med študijem jezikoslovja na ljubljanski filozofski fakulteti se je kot honorarni sodelavec pri Kompasju navdušil nad turizmom, pri 24 letih je prvič samostojno organiziral in vodil desetdnevno strokovno ekskurzijo v severno Italijo, Švico in Pariz. S kongresnim turizmom se je ukvarjal pri Magistratu in leta 1971 sodeloval pri pripravi in izvedbi kongresa IFIP '71, še vedno največjega kongresnega dogodka, ki je potekal pri nas. V 80. letih je bil vodja informacijske pisarne Turistične zveze Jugoslavije v Milanu, kamor se je vrnil leta 1995 kot predstavnik slovenskega turizma in ostal do upokojitve. V tem času je napisal vodnik po Sloveniji v italijanščini za veliko založniško hišo Giunti iz Firenc in bil večkrat izbran za predsednika združenja tujih turističnih predstavnikov v Italiji (Adutei). Veliko je tudi prevajal in bil urednik ter kolumnist glasila turistične zveze Slovenije *Lipov list*.

Naši ljudje so čedalje več potovali in od leta 1966 so tako rekli, da vsi imeli potne liste. To je bil čas, ko je Nemčija posrkala vso prosto delovno silo z Balkana, in tako so Jugoslovani lažje potovali na tuje. Zgodilo se je, da se je od skupine 40 »izletnikov«, ki smo jih peljali v Nemčijo, domov vrnila komaj polovica. Enako so počeli Čehi nekaj let pozneje. Pravi turizem se je začel leta 1968. Vojsko sem služil v Postojni in ob glavni cesti smo imeli opazovalnico, s katere smo morali vojaki zapisovati tuje registrske tablice avtomobilov, še posebno diplomatske. Gledal sem kolone tujcev, ki so se valile mimo, in obžaloval, da vse to zamujam.

Tistega leta je bila zatrta praška pomlad na Češkem, Jugoslavija pa se je odpirala za turizem?

Da, morda tudi zato, da pokažemo, kako smo drugačni od držav za železno zaveso, pa še država je krvavo potrebovala devizni priliv. V tujini so že obstajale močne agencije, denimo nemški Neckermann. Čehi so bili naši tradicionalni gostje, saj so spodbujali naš turizem že pred 2. svetovno vojno. Za pospeševanje tujkega turizma je bil že prej ustanovljen Yugotours, ki je imel močni ekspozituri v Londonu in Frankfurtu, 1965. se je odprlo novo brniško letališče in tako naprej.

Kaj je takrat privlačilo tuje goste pri nas?

To so bile predvsem nizke cene in te so ostale osrednji turistični adut vsaj tja do konca 80. let. Spominjam se zgražanja javnosti, ko so želeli v hotelih na Bledu začasnó naseliti nekaj skupin angleških upokojujencev, ki so jim takrat prenavljali njihove domove za ostarele. Cenovne razlike so bile namreč še tako velike, da bi ti Angleži lahko spodobno bivali pri nas za skromnih pet funtov na dan, danes pa so naše cene že povsem primerljive z zahodnimi. Veliki turoperatorji, nemški in britanski, so k nam takrat pripeljali že vsak več kot sto tisoč gostov na leto.

Kaj jih je, poleg cen, še zanimalo?

Gotovo tudi raznolikost, ki smo jo ponujali s sistemom dveh destinacij; denimo prvi teden na

Bledu, drugi v Dubrovniku ali pa kombinacija bivanja v Bohinju in nato v Portorožu. Sicer pa so denimo italijanski gostje tradicionalno usmerjeni k morju, čeprav imajo svoje morske obale na pretek. Zelo radi so hodili v Portorož, morda tudi zaradi naših igralnic. Angleži po drugi strani pa so največji potrošniki dodatne turistične ponudbe. V povprečju se je vsak angleški gost v 14 dneh bivanja pri nas udeležil vsaj treh

Leta 1971 smo pripravili kongres IFIP (International Federation for Information Processing), ki je bil s 4000 udeleženci največji doslej v Sloveniji. Marsikdo med današnjimi organizatorji kongresov tega ne ve.

izletov. Obiskovali so Kranjsko Goro, Vršič in dolino Soče, vozili so se z muzejskim vlakom in si ogledovali Ljubljano. Zanimivo, da so prav britanski gostje edini, pri katerih v Sloveniji še do danes ne dosegamo takšnega števila prenočitev, kolikor so jih naredili pred letom 1990, pri Nemcih pa smo približno na istem. Pri italijanskih gostih smo v tem času število prenočitev podvojili, še bolj pa je naraslo število avstrijskih turistov, in to predvsem zaradi naših zdravilišč. Čeprav imajo le devet milijonov prebivalcev, napravijo Avstrijci pri nas skoraj toliko prenočitev kot Italijani, ki jih je 60 milijonov.

Iz tistih časov je še en rekord, ki ga mlada Slovenija ni preseгла. To je bil svetovni kongres Mednarodnega združenja za obdelavo podatkov.

Res je, leta 1971 smo pripravili kongres IFIP (International Federation for Information Processing). To je bil doslej največji kongresni dogodek v Sloveniji, česar marsikdo med današnjimi organizatorji kongresov sploh ne ve. Odgovoren sem bil za nastanitev udeležencev s spremstvom. Na koncu je bilo vseh skupaj 4000, Ljubljana pa je imela manj kot 2000 postelj. Na srečo je bilo v tem številu tudi nekaj sto domačih udeležencev. Najemali smo prenočitvene zmogljivosti vse do Bleda in Podvina, pa tudi šolske internate oziroma dijaške

domove, študentsko naselje in podobno.

Ti delegati, gospodje v zrelih letih, so torej spali po študentskih domovih?

Da, in še huje je bilo, ker je bil kongres poleti med turistično sezono in so bile vse hotelske zmogljivosti zasedene. Poleg tega mi je ameriški funkcionar Jack Rosenfeld rekel: »Boris, nikar nas ne poskušaj nameščati po

dva v eno sobo.« A drugega mi ni preostalo. Oni so že takrat v turizmu, še posebno kongresnem, šteli sobe, ne postelj. Kot vodnik sem na potovanjih pogosto delil sobo z voznikom. Danes seveda ni več tako, a takrat je pač bilo.

Kaj menite o kongresnem turizmu v Sloveniji danes?

S tem se sicer ne ukvarjam, lahko le rečem, da dobiva Ljubljana šele zdaj, z novimi hoteli, dovolj zmogljivosti za tovrstno dejavnost. Končno bo imela toliko prenočitvenih zmogljivosti, kot bi jih potrebovala pred 50 leti. Dolga desetletja je bilo v glavnem mestu vsega skupaj le kakšnih pet hotelov, tudi zdaj jih je zelo verjetno manj kot v primerljivih mestih v regiji.

Morda pa ima Ljubljana kakšne druge prednosti?

Gotovo, že sama po sebi je lepa in kot glavno mesto ima večji pomen kot regijska središča, poleg tega ponuja atraktiven spremljevalni program za družinske člane udeležencev kongresa. Na dosegu roke je morje s Piranom, še bližje je Postojnska jama, tu so Bled, Bohinj, Otočec in Kostanjevica na Krki, Ptuj in še bi lahko našteval. Zdaj imamo tudi dovolj dvoran za pripravo kongresov.

V Milanu ste v 80. letih predstavljali jugoslovanski, po osamosvojitvi pa še slovenski turizem. Sedež jugoslovanskega predstavništva je bil v Rimu, v

Milanu pa je bila informacijska pisarna. Na teh mestih so kadri rotirali po republiških ključih in takrat je bila na vrsti Slovenija, zato sem sploh lahko kandidiral. Vodja kadrovske službe v Beogradu mi je pred odhodom naročil, naj partijske dokumente sam odnesem na konzulat v Milanu. Ko sem mu povedal, da nisem član Zveze komunistov, se ni mogel načuditi. Ko sem prišel v Milanu, je bila ena mojih glavnih nalog predstavitev jugoslovanskega turizma na turistični borzi BIT, ki jo je moj predhodnik leta 1982 organiziral na 24 kvadratnih metrih, po petih letih pa je jugoslovanski razstavní prostor, predvsem po zaslugi slovenske in hrvaške udeležbe, obsegal že 250 kvadratnih metrov.

V Milanu ste se nato vrnili kot predstavnik Slovenske turistične organizacije.

Drži, veliko zvez sem imel že od prej, zato mi ni bilo težko na naših predstavitvah zbrati tudi po 150 italijanskih novinarjev. Vozil sem jih po študijskih turah po Sloveniji in jim poleg klasičnih destinacij, kot sta Portorož in Postojnska jama, odkrival Ljubljano in manj znana območja, na primer Prekmurje, Belo krajino in podobno. Ljubljana je bila do takrat turistično povsem zapostavljena. Še leta 1992, ko je izšel prvi prospekt slovenskega turizma, je ni bilo v njem. Ugledna destinacija je postala šele po letu 2000. Že leta 1996 pa smo, tudi s pomočjo mojih zvez pri italijanskem touring klubu, izdali *Vodnik po Sloveniji*, ki ga še danes ponatiskujejo. Hrvatom so ga izdali precej pozneje.

Kakšni so vaši vtisi zdaj, ko vodite turiste po Ljubljani in srečujete tudi Azijce, za katere je Slovenija samo neznaten košček Evrope?

Da, in še to je zanje samo izlet za nekaj uric. Vodim pa predvsem italijansko in francosko govoreče turiste. Vsi so presenečeni, kako so pri nas javne površine čiste, brez smeti in pasjih iztrebkov. Sam sicer najraje poudarim slovensko čebelarstvo tradicijo in vidim, da je to tudi za številne tujce morda naša najbolj zanimiva posebnost.